

**Azərbaycan Respublikası Elm və Təhsil Nazirliyi
Lənkəran Dövlət Universiteti**

"Təsdiq edirəm"
"Tədris məsələləri" üzrə
prorektor vəzifəsini icra edən:

 dos.Z.I.Məmmədov
"12" 08 2025-ci il

Fənn sillabusu

İxtisas: 050112 - Məktəbəqədər təhsil və tərbiyə

Fakultə: Filologiya və ibtidai təhsil

Kafedra: "Coğrafiya və onun tədrisi metodikası"

I. Fənn haqqında məlumat:

Fənnin adı: Ətraf aləmlə tanışlığın metodikası

Fənn proqramı: (LDU, "Coğrafiya və onun tədrisi metodikası" kafedrasının 14 sentyabr 2022-ci il tarixli iclasında müzakirə olunub məqsədəuyğun hesab edilmişdir).

Kodu : İPF-B20.

Tədris ili: IV (2025-2026) semestr VIII

Tədris yükü : Cəm 45 saat. Auditoriya saati - 45 (30 saat mühazirə, 15 saat seminar məşğələ).

Tədris forması: Əyani.

Tədris dili: Azərbaycan dili.

AKTS üzrə kredit: 5 kredit.

Auditoriya:

Saat: Hər həftənin I günü, saat 15⁰⁰-17²⁵.

II.Müəllim haqqında məlumat:

Adı, soyadı, elmi dərəcəsi : Əmənov Qalib Alişirin oğlu, baş müəllim.

Məsləhət saati: III gün saat 12⁰⁰-13⁰⁰-dək.

E-mail ünvanı: 75winner@mail.ru

Kafedranın ünvanı: Lənkəran şəh. Əli Məmmədov küçəsi 40

Təvsiyə olunan dərslik, dərs vəsaiti və metodik vəsaitlər:

Əsas:

1. N.Zeyniyev, A.Axundov, G.Novruzova və b. "Ətraf aləmlə tanışlığın tədrisi metodikası". Bakı, 2016.
2. H.Hacıyeva, Ə.Məhərrəmov "Ətraf aləmlə tanışlığın tədrisi metodikası". Bakı, 2003.
3. H.Hacıyeva, F.Orucov, O.Qafarova, S.Axundova. "Həyat bilgisinin tədrisi metodikası", Bakı, 2013.
4. H.Hacıyeva, S.Axundova. Azərbaycan Respublikasında Ali təhsilin bakalavr pilləsində ibtidai sinif müəllimlərinin hazırlığı üzrə "Həyat bilgisi və onun tədrisi metodikası" fənninin kurikulumu. Bakı, 2010.
5. Y.Kərimov. "Təlim metodları". Bakı, 2007.
6. R.Sultanov, Ə.Hüseynov, N.Cümşüdova. "Təbiətşünaslığın əsasları". Bakı, 2001.

Əlavə:

7. "Həyat bacarıqlarına əsaslanan təhsil", Müəllimlər üçün tədris vəsaiti. Bakı, 2006.
8. A. Şükürov. Təbiət və cəmiyyət. Bakı, 1992.
9. Azərbaycan Respublikasının Konstitusiyası (Əsas qanunu), Bakı,2005.
10. S.Zamanlı. Azərbaycan Respublikasının tarixi günləri və milli bayramları. Bakı,2001.

IV. Perekvizitlər: Fənnin tədrisi üçün öncədən prerekvizit fənn yoxdur.

V. Korekvizitlər: Eyni vaxtda digər ekoloji fənlərin tədris olunması əhəmiyyətlidir.

VI.Fənnin təsviri və məqsədləri: Ətraf aləmlə tanışlığın metodikası fənni müasir həyat bilgisinin fərqli xüsusiyyətlərini, əsas məzmununu, məzmun standartlarının funksiyalarını və əhəmiyyətini şərh edir. Ətraf aləmlə tanışlıq tədrisi zamanı fəal təlim üsul və formalarından istifadə, tədris zamanı məqsədəuyğun resurslardan istifadə və yeni qiymətləndirmə vasitələrinin hazırlanması

mənimsəniləcəkdir.

"Ətraf aləmlə tanışlığın metodikası" fənni konkret bir elmin əsaslarını deyil, ümumtəhsil məktəblərində tədris olunan təbiət və sosial fənn sahələrinə aid müəyyən elementləri əhatə edir. Geniş əhatə dairəsinə malik olan fənn şagirdlərin həyatı əhəmiyyət kəsb edən bilik, bacarıq və vərdişlər qazanması üçün onları ən zəruri praktik işlərin həyata keçirilməsinə istiqamətləndirir, onların milli və beşəri dəyərlərə pıylənmələrinə, şəxsiyyət kimi formalaşmalarına kömək edir.

VII. Davamiyyətə verilən tələblər: Fənn üzrə semestr ərzində buraxılmış auditoriya saatlarının ümumi sayı Elmi Şuranın 16 may 2024 cü il tarixi qərarlı olaraq davamiyyət meyarları nəzərə alınmaqla müəyyən olunmuş həddən yuxarı olduğu halda tələbə həmin fəndən imtahana buraxılmır, onun həmin fənn üzrə akademik borcu qalır.

VIII. Qiymətləndirmə: Tələbələrin biliyi 100 ballıq sistemlə qiymətləndirilir. Bundan 50 balı tələbə semestr ərzində, 50 balı isə imtahanda toplayır. Semestr ərzində toplanan 50 bala aşağıdakılar aiddir: 20 bal seminar və laboratoriya dərslərində fəaliyyətinə görə, 30 bal kollokviumlara görə. Əgər fənn həm seminar və həm də laboratoriya varsa onda 10 bal isə laboratoriyaya görə verilir.

Qiymətləndirmə zamanı Elmi Şuranın 16 may 2024 cü il tarixi qərarına uyğun olaraq qiymətləndirmə meyarları nəzərə alınır. İmtahan biletinə bir qayda olaraq fənni əhatə edən 5 sual daxil edilir.

Qiymət meyarları aşağıdakılardır:

- 10 bal- tələbə keçilmiş material dərindən başa düşür, cavabı dəqiq və hərtərəflidir.
- 9 bal-tələbə keçilmiş material tam başa düşür, cavabı dəqiqdir və mövzunun mətnini tam açə bilir.
- 8 bal-tələbə cavabında ümumi xarakterli bəzi qüsurlara yol verir;
- 7 bal- tələbə keçilmiş material başa düşür, lakin nəzəri cəhətdən bəzi məsələləri əsaslandırə bilmir
- 6 bal- tələbənin cavabı əsasən düzgündür.
- 5 bal-tələbənin cavabında çatışmazlıqlar var, mövzunu tam əhatə edə bilmir.
- 4 bal- tələbənin cavabı qismən doğrudur, lakin mövzunu izah edərkən bəzi səhvlərə yol verir;
- 3 bal- tələbənin mövzudan xəbəri var, lakin fikrini əsaslandırə bilmir;
- 1-2 bal- tələbənin mövzudan qismən xəbəri var.
- 0 bal- suala cavab yoxdur.

Tələbənin imtahanda topladığı balın miqdarı 17-dən az olmamalıdır. Əks təqdirdə tələbənin imtahan göstəriciləri semestr ərzində tədris fəaliyyəti nəticəsində topladığı bala əlavə olunmur.

Semestr nəticəsinə görə yekun qiymətləndirmə (imtahan və imtahanaqədərki ballar əsasında)

91-100 bal	əla	A
81-90 bal	çox yaxşı	B
71-80 bal	yaxşı	C
61-70 bal	kafi	D
51-60 bal	qənaətbəxş	E
51-baldan aşağı	qeyri-kafi	F

IX. Davranış qaydalarının pozulması: Tələbə Universitetin daxili nizam-intizam qaydalarını pozduqda əsasnamədə nəzərdə tutulan qaydada tədbir göröləcəkdir.

X. Təqvim planı: Muhazirə 30 saat. Seminar 15 saat. Cəmi 45 saat

№	Keçirilən <u>mühazirə, seminar</u> mövzuların məzmunu	Saat		Tarix	
		müh.	sem.	müh.	sem.
1	2	3	4	5	6
1.	Mövzu 1: Ətraf aləmlə tanışlığın texnologiyası fənninin məzmunu, məqsədi, vəzifələri və digər fənlərlə əlaqəsi Plan: 1. "Ətraf aləmlə tanışlıq texnologiyası" fənninin məzmunu. 2. Fənnin tədrisinin məqsədi, vəzifələri və digər fənlərlə əlaqəsi. 3. "Ətraf aləmlə tanışlıq texnologiyası" fənninin xarakterik xüsusiyyətləri. Mənbə [1,3,6,7,8,9]	2			

2.	Mövzu 2: Ətraf aləmdə olan cisim, maddə və hadisələr mövzusunun tədrisi texnologiyası. Plan: 1. Ətraf aləm və onun komponentləri. Canlı və cansız aləm anlayışları. 2. Təbiəti öyrənən elm sahələri mövzusunun tədrisi metodikası. 3. Bəsit və mürəkkəb maddələr mövzusunun tədrisi metodikası. 4. Fiziki hadisələr mövzusunun tədrisi texnologiyası. 5. İstilik hadisələri mövzusunun tədrisi texnologiyası. Mənbə [1,2,4,5,6,7]	2	2		
3.	Mövzu 3: Ətraf aləmlə tanışlıq texnologiyasının tədrisində coğrafi biliklərin verilməsi. Plan: 1. Coğrafiyanın tədqiqat sahələri. 2. Görkəmli Azərbaycan coğrafiyaşünasları. 3. Plan, xəritə və qlobusla tanışlıq. Cəhətlərin təyini. Mənbə [1,2,3,4,6,8]	2			
4.	Mövzu 4: Kainat və kosmos anlayışları mövzusunun tədrisi texnologiyası. Plan: 1. Kainatı öyrənən alimlər və onların fərqli düşüncələri mövzusunun tədrisi texnologiyası. 2. Kainatın (kosmosun) quruluşu, qalaktikalar və ulduzlar haqqında biliklər mövzusunun tədrisi texnologiyası. Mənbə [1,2,3,4,6,7]	2	2		
5.	Mövzu 5: Günəş sistemi anlayışı, Yer in bu sistemdəki mövqeyi və planetlər mövzusunun tədrisi texnologiyası. Plan: 1. Günəş sistemi və Yer in bu sistemdəki mövqeyi mövzusunun tədrisi texnologiyası. 2. Günəş sistemini təşkil edən planetlər və digər səma cisimləri Mənbə [1,2,3,4,6,7]	2			
6.	Mövzu 6: Yer planeti və onun quruluşu, qitələr və materiklər haqqında biliklərin tədrisi texnologiyası. Plan: 1. Yer planeti, onun forması və ölçüləri haqqında biliklər. 2. Yer in daxili və səth quruluşu, relyef formaları. 3. Materik və qitələr haqqında biliklərin tədrisi texnologiyası. 4. Təbii fəlakətlər haqqında biliklərin tədrisi texnologiyası. Mənbə [1,2,3,4,6,7]	2	2		
7.	Mövzu 7: Yer in hava təbəqəsinin tədrisi texnologiyası. Plan: 1. Havanın tərkibi və əhəmiyyəti mövzusunun tədrisi texnologiyası. 2. Hava təbəqəsinin quruluşu mövzusunun tədrisi texnologiyası. 3. Havanın çirklənmə mənbələri və mühafizəsi mövzusunun tədrisi texnologiyası. Mənbə [1,2,3,4,6,8]	2			
8.	Mövzu 8: Təbiətdə mövsümi dəyişikliklər və onların şərh i mövzusunun tədrisi texnologiyası. Plan: 1. Fəsillər mövzusunun tədrisi texnologiyası. 2. Fəsillərin dəyişməsi ilə baş verən təbiət dəyişikliklər mövzusunun tədrisi texnologiyası.	2	2		

	Mənbə [1,2,3,4,6,8]				
9.	Mövzu 9: Hidrosfer haqqında ümumi məlumat mövzusunun tədrisi texnologiyası. Plan: 1. Su Yer üzərində həyatın əsasıdır. 2. Suyun tərkibi, xassələri, təbiətdə dövrəni və əhəmiyyəti. 3. Dənizlər, okeanlar və şirin su mənbələri. 4. Suyun çirklənmə mənbələri və mühafizəsi. 5. Azərbaycanın daxili suları. 6. Xəzər dənizi və onun sərvətləri. Mənbə [1, 2,3,4,6,8]	2			
10.	Mövzu 10: Dağ suxurları və torpaq haqqında məlumatların tədrisi texnologiyası. Plan: 1. Dağ suxurları və onların növləri. 2. Faydalı qazıntılar və onlardan səmərəli istifadə mövzusunun tədrisi texnologiyası. 3. Respublikamızın əsas faydalı qazıntıları mövzusunun tədrisi texnologiyası 4. Torpaq və onun tərkibi mövzusunun tədrisi texnologiyası 5. Torpaqların pozulma səbəbləri və onlardan səmərəli istifadə mövzusunun tədrisi texnologiyası. 6. Azərbaycanın torpaq örtüyü. Mənbə [1,2,3,4,6,8]	2	2		
11.	Mövzu 11: Bitkilər aləmi haqqında biliklər mövzusunun tədrisi texnologiyası. Plan: 1. Bitkilər aləmi və onun qısa xarakteristikası. 2. Bitki örtüyünün təbiətdə və insan həyatında rolu. 3. Azərbaycanın bitki örtüyü. Mənbə [1,2,3,4,6,8]	2			
12.	Mövzu 12: Heyvanlar, gözlə görünməyən canlılar və göbələklər haqqında biliklər mövzusunun tədrisi texnologiyası Plan: 1. Heyvanat aləminin təbiətdə və insan həyatında əhəmiyyəti. 2. Gözlə görünməyən canlılar- mikroorqanizmlər. 3. Göbələklər aləmi. 4. Azərbaycanın heyvanat aləmi. Mənbə[1,2,3,4,6,8]	2	2		
13.	Mövzu 13: Sağlam həyat tərzini mövzusunun tədrisi texnologiyası Plan: 1. Ətraf mühitin mühafizəsi haqqında biliklərin öyrədilməsi. 2. Sağlam həyat tərzini şərtləndirən əsas amillər. 3. Fiziki mədəniyyət mövzusunun tədrisi texnologiyası. Mənbə [1,2,3,4,7,8]	2			
14.	Mövzu 14: İqtisadi, sosial və hüquqi biliklərin öyrədilməsi mövzusunun tədrisi texnologiyası. Plan: 1. Dünya əhalisi və beynəlxalq aləmdə baş verən iqtisadi proseslər mövzusunun tədrisi texnologiyası. 2. Beynəlxalq təşkilatlar və insan hüquqları mövzusunun tədrisi texnologiyası.	2	2		

	3. Azərbaycanın sosial-iqtisadi inkişafı haqqında mövzusunun tədrisi texnologiyası. Mənbə [1,2,3,4,8,9]				
15.	Mövzu 15: Ekoloji biliklərin və bacarıqların formalaşdırılması mövzusunun tədrisi texnologiyası. Plan: 1. Ekoloji anlayışlar mövzusunun tədrisi texnologiyası. 2. Ekoloji problemlər mövzusunun tədrisi texnologiyası. Mənbə [1,2,3,4,6,7,8]	2	1		
	Cəmi: 45	30	15		

XI. Fənn üzrə tələblər:

Fənnin tədrisi ilə tələbələr Ətraf aləmlə tanışlığın metodikası fənninin əsas anlayışları ilə tanış olmalı, həm nəzəri, həm də təcrübə zəruri bilikləri bilikləri qazanmalı, fənnin öyrədici, inkişafetdirici və tərbiyəedici məqsədlərini müəyyən etməli, məzmun standartlarının bilik və fəaliyyət hissələrinin təlimə göstərdiyi təsiri müəyyənləşdirərək və onu dərstdə tətbiq etməyi bilməli, müasir dərslərin qurulması üçün məzmun standartlarına uyğun təlim məqsədlərini seçməyi və onları həyata keçirmək üçün düzgün usul və formalarından istifadə etməyi bacarmalıdırlar.

XII. Tədrisin nəticələri:

Kursu tədris etdikdən sonra tələbələr aşağıdakıları barəsində biliklərə yiyələnəcəklər: Ətraf aləmlə tanışlığın metodikası dərslərinin öyrədici, inkişafetdirici və tərbiyəedici məqsədlərini müəyyən edəcək, müəllimin fasilitasiya bacarıqlarını inkişaf etdirməyin yollarını öyrənəcək, məzmun standartlarının bilik və fəaliyyət hissələrinin təlimə göstərdiyi təsiri müəyyənləşdirir və onu dərstdə tətbiq edəcək, müasir dərslərin qurulması üçün məzmun standartlarına uyğun təlim məqsədlərini seçəcək, təlim məqsədlərini həyata keçirmək üçün düzgün usul və formalarından istifadə etməyin ümumi prinsipləri ilə tanış olacaq, müasir tələblərə cavab verən dərslər hazırlayacaqlar.

XIII. Tələbələrin fənn haqqında fikrinin öyrənilməsi:

İmtahan sualları:

1. "Ətraf aləmlə tanışlıq texnologiyası" fənninin məzmunu, məqsədi, vəzifələri və digər fənlərlə əlaqəsi
2. "Ətraf aləmlə tanışlıq texnologiyası" fənninin xarakterik xüsusiyyətləri
3. Ətraf aləm və onun komponentləri. Canlı və cansız aləm anlayışları
4. Təbiəti öyrənən elm sahələri mövzusunun tədrisi metodikası
5. Bəsit və mürəkkəb maddələr mövzusunun tədrisi metodikası
6. Fiziki hadisələr mövzusunun tədrisi texnologiyası
7. İstilik hadisələri mövzusunun tədrisi texnologiyası
8. Görkəmli Azərbaycan coğrafiyaşünasları
9. Plan, xəritə və qlobusla tanışlıq. Cəhətlərin təyini
10. Kainatın (kosmosun) quruluşu, qalaktikalar və ulduzlar haqqında biliklər mövzusunun tədrisi texnologiyası
11. Günəş sistemini təşkil edən planetlər və digər səma cisimlər
12. Yer planeti, onun forması və ölçüləri haqqında biliklər
13. Yerin daxili və səth quruluşu, relyef formaları
14. Materik və qitələr haqqında biliklərin tədrisi texnologiyası
15. Təbii fəlakətlər haqqında biliklərin tədrisi texnologiyası
16. Havanın tərkibi və əhəmiyyəti mövzusunun tədrisi texnologiyası
17. Hava təbəqəsinin quruluşu mövzusunun tədrisi texnologiyası
18. Havanın çirklənmə mənbələri və mühafizəsi mövzusunun tədrisi texnologiyası
19. Fəsillər mövzusunun tədrisi texnologiyası

20. Su Yer üzərində həyatın əsasıdır
21. Suyun tərkibi, xassələri, təbiətdə dövrəni və əhəmiyyəti
22. Dənizlər, okeanlar və şirin su mənbələri
23. Suyun çirklənmə mənbələri və mühafizəsi
24. Azərbaycanın daxili suları
25. Xəzər dənizi və onun sərvətləri
26. Dağ süxurları və onların növləri
27. Faydalı qazıntılar və onlardan səmərəli istifadə mövzusunun tədrisi texnologiyası
28. Respublikamızın əsas faydalı qazıntıları mövzusunun tədrisi texnologiyası
29. Torpaq və onun tərkibi mövzusunun tədrisi texnologiyası
30. Torpaqların pozulma səbəbləri və onlardan səmərəli istifadə mövzusunun tədrisi texnologiyası
31. Azərbaycanın torpaq örtüyü
32. Bitkilər aləmi və onun qısa xarakteristikası
33. Bitki örtüyünün təbiətdə və insan həyatında rolu
34. Azərbaycanın bitki örtüyü
35. Heyvanlar aləminin təbiətdə və insan həyatında əhəmiyyəti
36. Gözlə görünməyən canlılar - mikroorqanizmlər, göbələklər aləmi
37. Azərbaycanın heyvanlar aləmi
38. Ətraf mühitin mühafizəsi haqqında biliklərin öyrədilməsi
39. Sağlam həyat tərsini şərtləndirən əsas amillər
40. Fiziki mədəniyyət mövzusunun tədrisi texnologiyası
41. Dünya əhalisi və beynəlxalq aləmdə baş verən iqtisadi proseslər mövzusunun tədrisi texnologiyası
42. Beynəlxalq təşkilatlar və insan hüquqları mövzusunun tədrisi texnologiyası
43. Azərbaycanın sosial-iqtisadi inkişafı haqqında mövzusunun tədrisi texnologiyası
44. Ekoloji anlayışlar mövzusunun tədrisi texnologiyası
45. Ekoloji problemlər mövzusunun tədrisi texnologiyası

I Kollokvium sualları (11.11.2025 tarixinədək keçirilən mövzular üzrə):

1. Ətraf aləmlə tanışlıq texnologiyası" fənninin məzmunu, məqsədi, vəzifələri və digər fənlərlə əlaqəsi
2. Ətraf aləm və onun komponentləri. Canlı və cansız aləm anlayışları
3. Təbiəti öyrənən elm sahələri mövzusunun tədrisi metodikası
4. Basit və mürəkkəb maddələr mövzusunun tədrisi metodikası
5. Plan, xəritə və qlobusla tanışlıq. Cəhətlərin təyini
6. Günəş sistemini təşkil edən planetlər və digər səma cisimləri
7. Yer planeti, onun forması və ölçüləri haqqında biliklər
8. Materik və qitələr haqqında biliklərin tədrisi texnologiyası
9. Təbii fəlakətlər haqqında biliklərin tədrisi texnologiyası
10. Havanın tərkibi və əhəmiyyəti mövzusunun tədrisi texnologiyası

II Kollokvium sualları (16.12.2025 aralığında keçirilən mövzular üzrə):

1. Fəsilərin dəyişməsi ilə baş verən təbiət dəyişikliklər mövzusunun tədrisi texnologiyası
2. Dənizlər, okeanlar və şirin su mənbələri
3. Suyun çirklənmə mənbələri və mühafizəsi
4. Azərbaycanın daxili suları
5. Xəzər dənizi və onun sərvətləri
6. Respublikamızın əsas faydalı qazıntıları mövzusunun tədrisi texnologiyası
7. Azərbaycanın torpaq örtüyü
8. Bitkilər aləmi və onun qısa xarakteristikası
9. Heyvanlar aləminin təbiətdə və insan həyatında əhəmiyyəti
10. Azərbaycanın heyvanlar aləmi